

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 22 בא

אם חייב לשתות בסעודה, ואם מי שלא אכל עונה לזימון, וחייב נשים וקטנים בזימון

סימן קצז ס"ד

שתו שיברך מי ששתה שחיובו מן התורה להוציא את האחרים שלא שתו וחיובם מדרבנן. ואם מקצתם אכלו לשובע ולא שתו ומקצתם לא אכלו לשובע ושתו, טוב שיברך מי שאכל לשובע. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כז-כח).

אכילה גסה

יב. מי שהיה שבע קודם שאכל ואכל אכילה גסה שלא היה צריך לאכילה, אם נהנה גרונו מברך עליו תחילה וסוף, ואם נפשו קצה עליו אינו מברך כי אין זה אכילה. (מ"ב ס"ק כח).

ושבעת זו שתיה

י. יש מי שאומר שאינו חייב לברך מן התורה אם הוא תאב לשתות ולא שתה, כי ושבעת זו שתיה ואם אינו שותה חיובו רק מדרבנן. ואם אינו תאב לשתות חייב מן התורה. ולרוב פוסקים אף בתאב לשתות אם שבע חיובו מהתורה. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק כה כו, שעה"צ ס"ק יח). והירא את דבר ה' לא יברך בלא לשתות, (הגר"ש אלישיב קובץ תשובות ח"א כב). כי אם ישתה אחר כך יתחייב בברכת המזון מהתורה. (שונה הלכות סי' קפד ס"ב).

שתיה או שביעה

יא. טוב לזהר לכתחילה אם מקצתם שתו ומקצתם לא

סימן קצח

אחד נכנס אצל שלשה שאכלו

נכנס אחר שהתחיל המזמן ברוך

ג. אם נכנס אחר שהתחיל המזמן לומר ברוך שאכלנו אין צריך לענות אמן, ויש חולקים. (מ"ב סק"ד).

שתה משקה

ד. אם שתה רביעית מים יכול לומר ברוך שאכלנו, כי שתיה בכלל אכילה, אמנם להזכיר השם בעשרה הפמ"ג נשאר בספק. (שו"ע הרב ס"ב, מ"ב סק"א).

אכל אף שאין מצטרף לזימון

ה. אם אכל במקום אחד ובא למקום אחר שמזמנים עונה עמהם ברוך שאכלנו. (שו"ע הרב ס"ב). וכן אם אכל אחר שהשלשה או עשרה כבר נטלו מים אחרונים אף שאין מצטרף עמהם יכול לומר ברוך שאכלנו, כיון שצריך לענות, וגם הוא אכל. (כף החיים סק"ה).

בחדר אחר ובבית אחר

ו. אכל פת ושמע שמזמנים בחדר אחר באותו בית עונה ברוך ומבורך וכו'. (א"א בוטשאטש מהדו"ת). ומבית אחר לא יענה. (הגר"ח קנייבסקי שאלת רב עמ' רעו).

סימן קצט

על מי מזמנים ועל מי אין מזמנים

כותי

ב. כותי בזמן הזה הריהו כעובד עבודת אלילים ואין מזמנים עליו. (שו"ע ס"ב).

עם הארץ

ג. עם הארץ גמור אף שאין בו מקרא ומשנה מזמנים עליו

השמש

א. השמש שאכל כזית מזמנים עליו, אף שאוכל מעומד והולך ובא ואין לו קביעות, כי דרך אכילתו בכך. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א). ובזמנינו שיש מקומות שהמלצרים אין אוכלים כלל עם המסובים אין מצטרפים. (כה"ח ס"א).

בשמן הזה, כדי שלא יפרשו מהציבור לגמרי. ואם אינו מקים מצות המפורסם בכל ישראל כגון שאינו קורא קריאת שמע י"א שמזמנים עליו, ולמג"א אין מזמנים וכל שכן במי שהוא רשע ועושה עבירות בפהרסא. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"ב).

חילונים

ד. בזמנינו מי שאינו שומר תורה ומצוות י"א שאם הם במקומות שיש שומרי תורה ויודעים שיש תורה ומצוות אין מזמנים עליהם. (בצל החכמה ח"ה סי' עח). וי"א שאם הם בגדר תינוקות שנשבו מזמנים אבל אין לכבדם שיהיו הם המזמנים. (זה"ב עמ' 12 בשם הגר"ז אוירבך).

גוי

ה. עובד כוכבים אין מזמנים עליו אף אם מתכוין לברך לאלקי ישראל, ואף גר שמל ולא טבל כדין בפני ב"ד אין מזמנים עליו, אבל גר גמור מזמנים עליו ויכול להוציא אחרים בברכת המזון, ויכול לומר על שהנחלת לאבותינו, כי הארץ נתנה לאברהם שנקרא אב המון גויים. (שו"ע ס"ד, מ"ב סק"ג-ז).

אונן

ו. אונן כשמתו מוטל לפניו, בחול פטור מלברך ואין מזמנים עליו. ואין יכול להוציא אחרים כי הוא פטור. ואף לאומרים שאם רצה להחמיר ולברך הרשות בידו, אבל אין מזמנים. (שו"ע ס"ה, מ"ב סק"ח-י).

נשים ועבדים וקטנים

ז. נשים ועבדים וקטנים אין מזמנים עליהם שאין מצטרפים לשלשה להתחייב זימון, כי קטנים אין חייבים כלל, ונשים ועבדים אין חברתן נאה לצירוף. וגם לא יזמנו חבורה של נשים ועבדים וקטנים משום פריצות העבדים, אבל נשים לעצמם ועבדים לעצמם מזמנים, ובלבד שלא יזמנו בשם. (שו"ע ס"ו, מ"ב סק"יב).

נשים לעצמם

ח. נשים מזמנות לעצמם רשות, כי לא רצו לחייבם כי אין בקיאות בברכת הזימון. (שו"ע ס"ז, מ"ב סק"טז).

נשים עם ג' אנשים

ט. נשים שאוכלות עם שלשה אנשים שחייבים בזימון, חייבות בזימון, ויוצאות בזימון שלנו אף שאין מבינות. וגם בברכת המזון יוצאות כשאין מבינות וטוב יותר שיאמרו עמו מילה במילה. ולשו"ע הרב יכולות להתחלק

ולזמן לעצמם. (שו"ע ס"ז, מ"ב סק"יז יט). ואם יצאה מהחדר חייבים להמתין לה שתחזור ותענה לזימון ותשמע עד שיגמור המזמן ברכת הזן. (אג"מ או"ח ח"ה סי' ט ה').

אנדרוגינוס וטומטום

י. אנדרוגינוס מזמן למינו, כי כל אנדרוגינוס מין אחד, ולא לאנשים, שמא היא נקיבה ולא לנשים, שמא זכר. טומטום אינו מזמן כלל, אבל עם ג' אנשים מצטרף. (שו"ע ס"ח-ט, מ"ב סק"ק כ-כב).

קטן

יא. קטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכים, דהיינו כבן תשע או עשר, וי"א מבן שש אם הוא חרף, למחבר מזמנים עליו ומצטרף, אחד ולא שנים, בין לשלשה ובין לעשרה. ולרמ"א אין מצרפים אותו וכן נוהגים ואין לשנות. (שו"ע ס"י, מ"ב סק"ק כד-כה).

קטן לענות לזימון של גדולים

יב. קטן השומע זימון של שלשה גדולים אין חייבים לחנכו לענות שלא תיקנו חינוך לקטנים לזימון. (הגר"ח קנייבסקי דולה ומשקה על סי' קצב). ואם שומע זימון של עשרה מותר לו לענות ולהזכיר השם ואינו לבטלה. (שבה"ל ח"י רמד).

בן שלש עשרה

יג. בן שלש עשרה שנה מחזיקים אותו כגדול שהביא שתי שערות, להצטרף לזימון ואף לזמן לומר נברך שאכלנו. אבל להוציא בברכת המזון למי שאכל כדי שביעה אינו מוציא עד שיהא בן י"ג וידוע שיש לו שתי שערות. אם בדקוהו ונמצא שאין לו עוד שערות אין מצרפים אותו לזימון. (שו"ע שם, מ"ב סק"ק כז). והחזו"א סבר שאין ליתן לבן י"ג לזמן על סמך החזקה כשיש ג' גדולים, (שונה הלכות ס"ו), כי סבר שזימון הוא מן התורה. (חזו"א או"ח סי' לא א').

חרש ושוטה

יד. חרש המדבר ואינו שומע, ושוטה שאינו חכם כל כך ומחזיקים אותו לשוטה אם מכונים ומבינים מצטרפים לזימון. אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר הוא כקטן, וכן שוטה גמור אין מצטרף. (שו"ע ס"י, מ"ב סק"ק כח-כט). וחרש השומע ואינו מדבר חילק הפמ"ג בין עשרה שמצטרף לבין שלשה שאין מצטרף. (א"א סק"ח וע"ע שו"ע הרב ס"י).

נידוהו על עבירה

טו. מי שנידוהו על עבירה אין מזמנים בין לשלשה בין לעשרה. (שו"ע ס"יא).

סימן ר

דין המפסיק כדי לברך

חייבים להפסיק עבורו מפני כבודו. (שערי תשובה סק"ב).

חיוב זימון קודם גמר הסעודה

ג. דעת הב"ח ששלשה שהתחילו לאכול אין חל חיוב זימון עד שיגמרו כל השלשה סעודתם, וקודם שגמרו השנים מותר האחד לברך בפני עצמו ולצאת והביאו המג"א, אבל כל האחרונים חולקים עליו ודעתם שכבר חל חובת זימון כשהתחילו יחד ואין אחר רשאי לברך בפני עצמו.

ואם היה דבר נחוץ שנוגע להפסד ממון יש להקל לברך לבדו קודם שיגמרו השנים. וטוב יותר שהשנים יעשו לפנים משורת הדין ויפסיקו מסעודתם ויזמנו. (מ"ב סק"ח).

אחד מפסיק לשנים

א. שלשה שהתחילו לאכול כאחד וגמרו שנים ורוצים לברך, מחויב השלישי להפסיק מסעודתו ולענות עמהם, ואפילו לא רצה להפסיק מזמנים עליו בין אם עונה ובין אם אינו עונה אם עומד שם, והם יצאו ידי זימון והוא לא. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ג).

שנים אין מפסיקים לאחד

ב. שנים אין חייבים להפסיק ולזמן עם האחד, ואם לא הפסיקו וזימן עליהם לא עשה כלום, ואינו רשאי לברך ולצאת עד שיגמרו השנים וזמן עליהם, כי כבר נתחייב בזימון. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד). ואם הוא אביהם או רבם